

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Вікторія Козуб¹
Сергій Козуб²

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-126-8-62>

В сучасних умовах господарювання доцільним є визначення особливостей функціонування підприємств торгівлі з урахуванням нормативно-правових і галузевих засад організації їх діяльності. Правові засади функціонування підприємств торгівлі визначають, що вони є суб'єктами господарювання та організовують діяльність із дотриманням норм і правил, що регулюють діяльність у цій сфері.

У Господарському кодексі України крім загальних видів діяльності – господарсько-виробничої, організаційно-господарської та внутрішньогосподарської (ГКУ, глава 1 ст. 3, п. 4) названо особливості господарсько-торговельної діяльності (ГКУ, глава 30, ст. 263, п. 1), а також визначено її суб'єкти, а саме матеріально-технічне постачання і збут; енергопостачання; заготівля; оптова торгівля; роздрібна торгівля і громадське харчування; продаж і передача в оренду засобів виробництва; комерційне посередництво у здійсненні торговельної діяльності та інша допоміжна діяльність із забезпечення реалізації товарів (послуг) у сфері обігу (ГКУ, глава 30, ст. 263, п. 3) [1].

Підприємства торгівлі, як суб'єкти підприємництва, здійснюють різні види економічної діяльності. Приналежність підприємства до групи торгових визначається основним видом його економічної діяльності, що згідно з КВЕД представлена торговою діяльністю (продажі) та наданням послуг.

У класифікації видів економічної діяльності (КВЕД) види економічної діяльності, відповідно до яких відбувається ідентифікація підприємства торгівлі, відзначені в секції G «Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів», яка складається з трьох розділів, а саме:

45 Оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт (6 видів економічної діяльності);

46 Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами (48 видів економічної діяльності);

¹ Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна

² Харківський науково-дослідний інститут ім. засл. проф. М.С. Бакаріуса, Україна

47 Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами (37 видів економічної діяльності) [2].

Крім основного виду економічної діяльності, підприємства торгівлі в рамках обраної стратегії розвивають інші види економічної діяльності. До переліку таких видів діяльності зазвичай входять перероблення харчової сировини, виробництво харчових продуктів, готової їжі та страв, виробництво напоїв, надання послуг пакування та ін. Зазначені види видів діяльності реалізується торговельними підприємствами в рамках реалізації стратегії диверсифікації. Розвиток власних виробничих підрозділів (кондитерських, кулінарних виробництв) та колаборація торговельних мереж із виробниками харчових продуктів створює передумови для формування унікальної цінності для покупця та посилення на цій основі конкурентних позицій підприємства торгівлі на ринку.

Підприємства торгівлі можуть здійснювати зовнішньоекономічну діяльність, яка реалізується в рамках розбудови господарсько-виробничих відносин із суб'єктами, що знаходяться під юрисдикцією інших держав. Для підприємств роздрібно торгівлі України зовнішньоекономічна діяльність здебільшого пов'язана з імпортом товарів. Експортно-орієнтованими є підприємства оптової торгівлі.

Здійснення певних видів діяльності потребує ліцензування. У разі, якщо така діяльність здійснюється (оптова й роздрібна торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами; оптова, роздрібна торгівля лікарськими засобами та ін. види), вона може бути виокремлена за цією ознакою в межах підприємства та/або певного його підрозділу.

Підприємства торгівлі здійснюють облік та надають звіти про результати діяльності з дотриманням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО). Відповідно до П(С)БО у формах фінансової звітності відображають результати за такими видами діяльності: операційна, фінансова, інвестиційна [3]. Операційна діяльність відображає цільові настанови утворення підприємства. Для підприємств торгівлі ця діяльність включає операції з придбання та реалізації товарів і послуг, використання ресурсів (трудові, матеріальні, товарні) та одержання послуг сторонніх компаній. Фінансова діяльність пов'язана з операціями з фінансового забезпечення діяльності підприємства, інвестиційна – з вкладанням коштів у активи різних груп (необоротні, оборотні).

Галузеві засади діяльності підприємств торгівлі зумовлені виконанням ними специфічних функцій як суб'єктів торговельного підприємництва, а саме доведенням товарів від виробника до споживача

та забезпеченням реалізації товару. Це основні функції підприємств торгівлі, що реалізуються в межах основної діяльності, яка може бути представлена процесами та операціями закупівлі, транспортування, зберігання, реалізації [4, с. 13–15]. Крім основних, підприємства торгівлі реалізують інші функції, що відображається в діяльності з дослідження ринку, формування товарного асортименту, стимулювання продажів, що також є специфічними для цих підприємств.

Систематизація діяльності підприємства торгівлі може бути здійснене за характером функцій – діяльність представлена технологічними та комерційними процесами, та за характером впливу на доходи – процесами, що безпосередньо та опосередковано впливають на доходи [4, с. 13–14].

Відносно розмежування за ознакою формування доходів слід відзначити, що діяльність підприємств торгівлі може бути представлена двома групами: ті, що безпосередньо та опосередковано впливають на доходи. До першої групи включають операції з оптової та роздрібною реалізації товарів, надання додаткових послуг, торговельних або складських площ в оренду; до другої – діяльність із вивчення ринку, пошуку та вибору постачальників, контролю за виконанням договорів та ін. [4, с. 14]. Щодо технологічних та комерційних процесів, то в основу їх розмежування покладено ознаку зміни форми вартості, яка пов'язана з операціями купівлі-продажу та є основою комерційної діяльності [4, с. 13–14].

Види діяльності підприємств торгівлі, згруповані з урахуванням правових і галузевих засад організації діяльності, у систематизованому вигляді наведено у табл. 1.

Виділення зазначених видів діяльності є важливим для структуризації підприємства за об'єктами управління та налаштування системи управлінського обліку, який, у свою чергу, є основою для складання управлінської звітності та формування на цій основі прогнозів, планів, програм і проектів із функціонування та розвитку підприємства.

Таблиця 1

Систематизація видів діяльності підприємств торгівлі

Ознака	Діяльність	Джерело
<i>З урахуванням нормативно-правових засад організації діяльності</i>		
Учасник господарських відносин	Господарсько-виробнича; організаційно-господарська; внутрішньогосподарська	ГКУ [1]
Вид економічної діяльності	Основний вид економічної діяльності: оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт; оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами; роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами; інші види економічної діяльності: виробництво готової їжі та страв; виробництво хліба та хлібобулочних виробів та ін.	КВЕД [2]
Юрисдикція учасників	Зовнішньоекономічна діяльність; діяльність на території України	Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [5]
Право на здійснення певних видів діяльності	Діяльність, яка підлягає ліцензуванню (оптова й роздрібна торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами); діяльність, яка не підлягає ліцензуванню	Закон України «Про ліцензування» [6]
Стандарти обліку	Операційна діяльність; інвестиційна діяльність; фінансова діяльність	П(С)БО [3]
<i>З урахуванням галузевих засад організації діяльності</i>		
Функції	Основна діяльність: закупівля, транспортування, зберігання, реалізація товарів (послуг); допоміжна діяльність: дослідження ринку, стимулювання продажів	Виноградська А.М. [4, с. 13–15]
Характер діяльності	Комерційна діяльність: закупівля товарів (послуг); продаж товарів (послуг) технологічна діяльність: організація потоків покупців у торговій залі; організація розрахунків за товари; доставка товарів; підготовка товарів до продажу та ін.	Виноградська А.М. [4, с. 13]

(Закінчення таблиці 1)

Ознака	Діяльність	Джерело
Участь у формуванні доходів	Діяльність, результати якої впливають на доходи безпосередньо: реалізація товарів (послуг); надання додаткових послуг; надання площ (торгових, складських) в оренду; діяльність, результати якої впливають на доходи опосередковано: вивчення ринку та його кон'юнктури; пошук та вибір постачальників; контроль за виконанням договорів і якістю продукції та ін.	Виноградська А.М. [4, с. 14]

Джерело: розроблено авторами за [1–6]

References:

1. Hospodarskyi kodeks Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Servis dlia vyznachennia kodiv vydiv ekonomichnoi diialnosti. URL: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10_i.html
3. Polozhennia (standarty) bukhhalterskoho obliku v Ukraini. URL: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo>
4. Vynohradska A. M. (2004) Komertsiiine pidpriemnytstvo: suchasnyi stan stratehii rozvytku: monohrafiia. Kyiv: Tsentri navchalnoi lit-ry, 807 p.
5. Pro zovnishnoekonomichnu diialnist: Zakon Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
6. Pro litsenzuvannia vydiv hospodarskoi diialnosti: Zakon Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>